

Розвиток здібностей до творчості за допомогою дизайнерської діяльності

***Анотація.** У статті визначено специфіку здійснення дизайнерської діяльності та основні етапи її виконання; здійснено порівняльний аналіз здібностей до дизайнерської діяльності та з'ясовано їх зв'язок із структурою здібностей до творчої діяльності загалом. Зроблено висновок, що навчальна проектна дизайнерська діяльність відкриває значні можливості для прояву та розвитку творчих здібностей.*

***Ключові слова:** дизайн, дизайнерська діяльність, здібності, творчі здібності.*

***Abstract.** The article specifies the peculiarities of implementation of the designing activity and the main stages of its carrying out. The author gives the profound comparative analysis of the designing activity abilities and explains their connection with the structure of general creative abilities. It has been concluded that the educational project designing activity opens up the significant opportunities for the creative abilities manifestation and development.*

***Keywords:** design, designing activity, abilities, creative abilities.*

Постановка наукової проблеми. Перетворення в соціально-економічній сфері стимулювали гуманістичні функції системи освіти, де головним пріоритетом є людська особистість з властивою їй індивідуальністю, самотутністю, суб'єктивним досвідом, внутрішньою культурою, естетичними почуттями, проявом творчості в різних видах діяльності. Саме здатність до творчості є нині критерієм конкурентоспроможності фахівця в усіх галузях народного господарства.

Оскільки основою розвитку творчої особистості є творча діяльність, то є необхідність зробити таку діяльність основою освітнього процесу. Це вимагає створення особливого освітнього середовища, яке сприяє самореалізації особистості, розвитку здібностей до різних видів творчої діяльності, набуттю навичок самостійних дій і прийняття рішень в умовах вибору альтернативних варіантів. Одним із найбільш яскравих прикладів творчої діяльності є дизайн – художньо-композиційне моделювання й проектна діяльність, спрямовані на перетворення навколишнього світу.

Дизайнерська діяльність спрямована на створення нових або перетворення наявних об'єктів, має творчий характер, оскільки їй притаманні основні закономірності творчого процесу.

Саме тому ми вважаємо, що найбільш доцільною для розвитку здібностей особистості до творчості в різних сферах є дизайнерська діяльність, яка інтегрує науково-технічні й гуманітарні знання, сприяє освоєнню закономірностей проектної культури, естетики, функціональності, раціональності та гармонійності предметного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія і практика дизайнерської діяльності за останні кілька десятиріч є предметом досліджень багатьох українських науковців. У науковій літературі представлено: дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури (В. Даниленко, С. Мигаль, П. Татіївський), історія розвитку дизайну (С. Прищенко), філософські основи дизайну (І. Рижова), синтез дизайну і технологій (Є. Антонович), методика викладання дизайну (В. Вдовиченко, Я. Миськів, Г. Попова), професійна підготовка дизайнерів (Н. Дерев'яно, З. Макар, Н. Комашко, Л. Оружа, В. Прусак, С. Чирчик, О. Швець), дизайнерська діяльність учнів (А. Король), теорія і практика дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій (С. Кучер, С. Полякова, В. Слабко), зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів дизайну (І. Савенко) та ін.

Ще більше є сучасних досліджень творчої діяльності та проблеми формування творчих здібностей майбутніх фахівців. Проте, незважаючи на наявність численних публікацій з проблем розвитку творчих здібностей (Г. Костюк, Т. Равлюк, Н. Черепковська) і формування здібностей до дизайнерської діяльності (І. Рижова, Я. Чеботова), в педагогіці ще обмаль досліджень, у яких би підтверджувався суттєвий вплив дизайнерської діяльності на розвиток здібностей до творчості в інших сферах.

Мета і завдання статті – визначити специфіку здійснення дизайнерської діяльності та основні етапи її здійснення; здійснити порівняльний аналіз здібностей до дизайнерської діяльності та з'ясувати їх зв'язок із структурою здібностей до творчої діяльності загалом.

Виклад основного матеріалу. Для підтвердження впливу дизайнерської діяльності на розвиток творчих здібностей особистості до діяльності в інших сферах вважаємо доцільним здійснити порівняльний аналіз цих видів здібностей.

Здібності у психології визначені як індивідуально-психологічні особливості конкретної людини, завдяки яким виконується успішно та чи інша продуктивна діяльність. Аналіз теоретичних досліджень психофізіологічних і психологічних особливостей особистості (Л. Виготський, О. Леонт'єв) показав, що до зовнішніх чинників, які впливають на розвиток здібностей, відносяться вимоги діяльності, які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності. Сучасні психологи стверджують, що будь-яка діяльність може стати творчою (С. Максименко, В. Моляко та ін.). І хоч у різних видах праці творчість має свої особливості, проте в різних видів творчості спільним є те, що успішність творчої діяльності визначається не стільки системою знань і вмінь її виконавців, скільки наявністю відповідних здібностей [4, с. 146].

На основі здійсненого аналізу психологічних і педагогічних досліджень здібностей до творчої діяльності М. Марченко визначено, що здібності до дизайнерської діяльності – це властивості особистості, які мають індивідуальні якісні та кількісні характеристики і виявляються в дизайнерській діяльності, визначаючи її успішність. У дисертації М. Марченко доведено, що структура та розвиток здібностей актуалізуються в процесі дизайнерської діяльності, зумовлюються її специфічними

особливостями й структурними компонентами [3].

Здібності до творчої діяльності в будь-якій сфері включають у себе: здібності генерувати ідеї, висувати гіпотези, прогнозувати розв'язання творчих задач; застосовувати оригінальні підходи, стратегії, методи їх розв'язування; здібність до фантазії; асоціативність пам'яті, здібність відображати й встановлювати у свідомості нові зв'язки між компонентами задачі, особливо відомими і невідомими за схожістю, суміжністю, контрастом; здібність бачити суперечності та проблеми; здібність до перенесення знань і вмінь у нові ситуації; здібність до пошуку нових підходів під час аналізу та розв'язування суперечностей; здібність не слідувати бездумно загальноприйнятій точці зору, бути вільним від думки авторитетів, мати свою точку зору; здібність до оцінювальних суджень щодо результатів власної творчої діяльності та діяльності інших, уміння знаходити власні помилки, їх причини і причини невдач.

Дослідження функціональної спрямованості дизайнерської діяльності показало, що вона за своєю суттю інтегративна, включає в себе образотворчу, графічну, конструкторську, проектну та інші види діяльності. Дизайнерська діяльність, що включає постановку завдань, вивчення аналогів, функціональний аналіз, пошук форми різних об'єктів і втілення їх у певний дизайн-проект, спирається на систему графічних зображень, знання про які формуються в образотворчій та графічній діяльності (рисунок, технічний рисунок, ескіз, начерк, креслення тощо).

Здійснений аналіз наукових досліджень щодо особливостей дизайнерської діяльності [1-5] дозволив нам виокремити такі основні професійно-важливі якості й здібності дизайнера: здібність до аналітичної та дослідницької роботи; здібність до прогнозування, уявного передбачення кінцевого результату; здібність розробляти оригінальні за художнім задумом проекти; здібність планувати свою діяльність і критично оцінювати її результати; здібність до самоствердження; здібність нести відповідальність за виконану справу; здібність до створення малюнків, схем, креслень; здібність впливати на формування громадського смаку та естетичної культури населення; здібність до неперервної самоосвіти.

Сфера дизайну досить різноманітна: промисловий дизайн, архітектурний, середовищний, графічний дизайн, реклама та упаковка, інтер'єр, екстер'єр, текстиль, моделювання одягу та ін. У процесі дизайнерської творчості здійснюється пошук рішень художніх завдань з метою проектування об'єктів у певному стилі. Відзначимо, що результати дизайнерської творчості здатні впливати на естетичні та художні смаки людей, на формування їхнього світогляду, культури, розвиток творчих здібностей [5].

На різних етапах художньо-проектної творчості активізуються окремі психічні процеси й стають актуальними певні групи здібностей, найбільш важливі для здійснення дизайнерської діяльності. Так, на початкових етапах художнього проектування в процесі вивчення аналогів або прототипів проєктованих об'єктів на перший план виступають точність, повнота і конкретність сприйняття. На стадії висування гіпотез, можливих варіантів

розв'язку більш значущими стають цілісність і узагальненість сприйняття. Вибір оптимального варіанту, уточнення форми об'єкта, здійснення елементно-структурних перетворень передбачають активізацію таких здібностей, як повнота і конкретність сприйняття, обсяг і стійкість уваги, воля; здібність до розуміння, логічного мислення, яскравість, точність і повнота просторових уявлень, економічність, критичність і самостійність мислення тощо. На завершальних етапах дизайнерської діяльності актуалізуються можливості інтуїції, легкість і широта асоціювання, здатність до висування гіпотез, гнучкість перемикавання уваги, цілісність і узагальненість сприйняття тощо.

Для дизайнерської діяльності досить важливими є такі вольові якості особистості, як цілеспрямованість, наполегливість, ініціативність, самостійність та ін. При цьому цілеспрямованість дизайнера проявляється в здатності скеровувати свої дії відповідно до концепції розв'язання проектною задачі. Наполегливість – у здатності сконцентрувати свої зусилля для подолання бар'єрів дизайнерської діяльності. Ініціативність виражається в самостійній постановці цілей, визначенні проблем, формулюванні умов художньо-проектних завдань, виборі способів їх вирішення та форми графічної подачі. Самостійність полягає в критичному ставленні до сторонніх порад і пропозицій, оцінюванні та прийнятті власних рішень, ідей і концепцій.

Теоретики культури констатують, що в сучасному мистецтві, яким і є дизайн, найбільш цінними є унікальність та оригінальність. Те саме стосується й інших сфер людської діяльності, оскільки саме ці характеристики нині, поряд з функціональністю, ергономічністю та екологічністю, досить часто визначають конкурентоспроможність того чи іншого продукту. Тому саме ці властивості ми рекомендуємо оцінювати в проектній діяльності найвищим балом.

Висновок. Будучи переконаними, що дизайнерська діяльність сприяє індивідуалізації, самовираженню, самореалізації особистості, ми робимо висновок про суттєвий вплив цієї діяльності на розвиток творчих здібностей людини в процесі створення проектів. Саме в проектах, як і в дизайнерській діяльності, закладено експериментування, сміливі знахідки, пошук, які стимулюють прояв здібностей і творчості [1; 2; 5]. Звертаємо увагу на те, що навчальна проектна дизайнерська діяльність відкриває значні можливості для прояву та розвитку творчих здібностей.

Зауважимо, що поява нових візуальних засобів відображення дійсності змінила характер дизайнерської діяльності. Поряд з традиційними її видами (дизайн архітектурного середовища, реклами, дизайн інтер'єру, одягу, графічний дизайн і ін.) успішно розвивається Web-дизайн. Комп'ютерні технології істотно доповнили й збагатили образотворчі можливості художньо-проектної діяльності. Крім того, традиційні види дизайнерської діяльності наповнилися новим змістом у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які виконують не лише образотворчі, інформативні, а й комунікативні функції.

Тому до подальших напрямів дослідження відносимо пошук шляхів

використання інформаційно-комунікаційних технологій у проектній діяльності учнів і студентів з метою розвитку їх творчих здібностей.

Список використаних джерел:

1. Бабчук Ю. М. STEAM-освіта в підготовці до дизайнерської діяльності / Ю. М. Бабчук, Д. І. Коломієць, О. А. Швець // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – Київ-Вінниця, 2017. – № 49. – С. 63-66.
2. Коломієць Д. І. Метод проектів у професійній підготовці вчителя трудового навчання / Д. І. Коломієць, В. М. Глуханюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – С. 45-51.
3. Марченко М. Н. Развитие способностей к дизайнерской деятельности : дис. ... док. пед. наук / М. Н. Марченко. – М., 2002.
4. Матвійчук Т. В. Основні напрями дослідження творчих здібностей у психології та педагогіці / Т. В. Матвійчук // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 1(7). – С. 145-151.
5. Швець О. А. Особливості та функції підвищення кваліфікації дизайнерів в контексті творчого розвитку фахівця / О. Швець // Молодь і ринок. – 2011. – № 7 (78). – С. 137-140.